

*Relaties tussen compulsief internetgebruik
van jongeren, opvoeding en de kwaliteit van
de ouder-kindrelatie*

Artikel

Menda Buitenwerf – 3012549

Universiteit Utrecht

Begeleider: Regina van den Eijnden

Master: Jeugdstudies, Algemene Sociale Wetenschappen

Aantal woorden: 5782 (zonder titelpagina, abstract, tabellen en literatuurlijst)

Abstract

Jongeren internetten dagelijks en soms slaan ze hierin door. Wat kunnen ouders het beste doen in hun opvoeding om dit compulsieve internetgebruik tegen te gaan en wat doet dit met de ouder-kindrelatie? Wat doet dit compulsieve internetgebruik eigenlijk met de ouder-kindrelatie en is hier sprake van een wederkerige relatie?

In dit onderzoek zijn de relaties tussen drie variabelen onderzocht, namelijk de internetspecifieke opvoeding, de kwaliteit van de ouder-kindrelatie en compulsief internetgebruik. Het onderzoeksdesign is longitudinaal met drie metingen (2006-2008). Jongeren in de leeftijd van 11 tot 16 jaar hebben daarbij een vragenlijst ingevuld (N=3290).

Restrictieve regels over de internetfrequentie vergroten de drang van jongeren om te gaan internetten. Veel en goede communicatie over internet heeft daarentegen een beschermende werking op het ontstaan van compulsief internetgedrag. Daarnaast blijkt dat wanneer vaders regels stellen over de inhoud van het internetgebruik, de vader-kindrelatie beter wordt. Tenslotte heeft een goede ouder-kindrelatie een beschermende werking op het ontstaan van compulsief internetgebruik en is compulsief internetgebruik een risicofactor voor de kwaliteit van de ouder-kindrelatie.

De uitkomsten van dit onderzoek bieden handvatten voor interventies om compulsief internetgebruik te verminderen en/of voorkomen. De nadruk moet hierbij liggen op communicatie over internetgebruik tussen ouders en hun kinderen. Dit kan namelijk het compulsieve internetgebruik verminderen en kan tevens de kans op een betere ouder-kindrelatie vergroten.

Inleiding

Internet zit sinds haar opkomst in een behoorlijke stroomversnelling. Vooral de jeugd maakt deze ontwikkeling intensief mee. Internet is makkelijk beschikbaar, toegankelijk en anoniem. Ook zorgt Internet, en met name communicatie via Internet, voor een intense emotionele beloning, wanneer adolescenten zich sociaal verbonden en geaccepteerd voelen (Greenfield, 1999, geciteerd in Van den Eijnden, Spijkerman, Vermulst & Engels, 2009).

Veel adolescenten zijn behoorlijk vaardig in het gebruik van Internet. Sommige jongeren worden dermate gegrepen door bepaalde functies van het Internet dat ze niet meer in staat zijn hun internetgebruik te controleren (Wang, 2001). Dit wordt ook wel compulsief internetgebruik of internetverslaving genoemd (Van den Eijnden et al., 2009). Andere symptomen van compulsief internetgebruik zijn het Internet gebruiken om te vluchten uit negatieve gevoelens, het ervaren van negatieve emoties wanneer internetgebruik onmogelijk is en het in conflict raken met anderen of zichzelf (Meerkerk, Van den Eijnden, Vermulst & Garretsen, 2009).

Niet alleen voor jongeren is het Internet relatief nieuw, maar ook voor ouders is dit een nieuwe ontwikkeling. Ouders spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van kinderen. Zij

voeden hun kinderen op door regels te stellen, door hun gedrag te controleren en door te communiceren met hun kinderen. Met betrekking tot het internetgebruik van jongeren moeten ouders een manier ontwikkelen om hier mee om te gaan in hun opvoeding. Wanneer ouders te weinig duidelijke regels stellen en te weinig consistente controle hebben over hun kinderen, kan dit bij jongeren leiden tot een zwakke controle van impulsen (Van As, 1999). In de media is de afgelopen jaren veel aandacht geweest voor de mogelijke negatieve aspecten van internetgebruik van jongeren, zoals compulsief internetgebruik (Van Rooij & Van den Eijnden, 2007). Ouders dienen zich hiervan bewust te zijn en zouden hun kinderen hiertegen moeten beschermen. Op welke manier dit vorm moet krijgen in de internetspecifieke opvoeding is momenteel nog te onduidelijk.

Zoals genoemd, is het stellen van regels door ouders belangrijk. Wanneer de regels echter té restrictief zijn, zou dit een negatief effect kunnen hebben op de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Jongeren gehoorzamen hun ouders bijvoorbeeld om op die manier straf te vermijden en niet omdat ze zich kunnen vinden in de normen en regels van hun ouders. (Deković & Buist, 2004). Ze kunnen een zekere afstand tot hun ouders voelen, wat niet ten goede komt aan de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Momenteel is er weinig literatuur te vinden over de samenhang tussen de internetspecifieke opvoeding en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Daarom is het onduidelijk welke aspecten van de internetspecifieke opvoeding de kwaliteit van deze relatie zouden kunnen beïnvloeden.

Er is nog veel onduidelijk over de relaties tussen compulsief internetgedrag, internetspecifieke opvoeding en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. In dit onderzoek zal allereerst onderzocht worden in hoeverre de internetspecifieke opvoeding het compulsieve internetgebruik van jongeren en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie voorspelt. Daarnaast wordt onderzocht op welke manier het compulsieve internetgebruik van jongeren samenhangt met de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. In de relatie tussen compulsief internetgebruik en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie zal bovendien gekeken worden naar mogelijke moderatie-effecten van de internetspecifieke opvoeding.

Gezocht wordt naar nieuwe inzichten over deze relaties. Veel onderzoeken over internetgebruik van de afgelopen jaren gingen over online communicatie, gevolgen voor het welzijn van jongeren en (de relatie met) peers (Lenhart, Rainie & Lewis, 2001; Kraut et al., 2002;

Valkenburg & Peter, 2007; Van den Eijnden, Meerkerk, Vermulst, Spijkerman & Engels, 2008). Het is vernieuwend én van belang om ook te kijken naar de relaties met betrekking tot de opvoeding en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Dit onderzoek kan mogelijk bijdragen aan nieuwe theorievorming en kan nieuwe werkzame factoren aan het licht brengen, die nodig zijn in interventies om compulsief internetgebruik tegen te gaan.

Trends met betrekking tot compulsief internetgebruik

Uit het rapport van Van Rooij en Van den Eijnden (2007) blijkt dat het percentage compulsief internetgebruikers onder jongeren in de leeftijd van 11 tot en met 15 tussen 2006 en 2007 is afgenomen van 4,3% naar 3%. Toch waren er in 2007 nog ongeveer 25.000 jongeren waarbij sprake was van compulsief internetgebruik (Van Rooij & Van den Eijnden, 2007).

Relatie internetspecifieke opvoeding en compulsief internetgebruik

Ouders willen het beste voor hun kinderen en proberen ze zo goed mogelijk op te voeden door verschillende opvoedingsvormen te hanteren. Eén hiervan is communiceren met hun kinderen. Uit het rapport van Duimel en De Haan (2007) blijkt dat een kwart (24%) van de ouders zelden of nooit met zijn/haar kind over Internet praat en 43% van de ouders doet dit minder vaak dan één keer per week. Ook vraagt een kwart (26%) van de ouders zelden of nooit naar wat zijn of haar kind doet op het Internet (Duimel & De Haan, 2007). Hieruit valt te concluderen dat er tussen ouders en kinderen weinig communicatie is over Internet, terwijl dit wel degelijk van belang is en in de opvoeding naar voren zou moeten komen.

Onderzoekresultaten over de relatie tussen communicatie van ouders en risicogedragingen hebben tot nu toe geen eenduidig beeld gegeven. Zo wijst onderzoek van Van der Vorst, Engels, Meeus, Deković en Leeuwe (2005) uit dat wanneer ouders regelmatig met hun kinderen over alcohol praatten, de alcoholconsumptie van jongeren juist hoog was. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de kwaliteit van de communicatie wellicht niet goed was, want uit onderzoek van Van den Eijnden en collega's blijkt juist dat de kwaliteit van de communicatie een bijdrage kan leveren in het voorkomen of verminderen alcoholgebruik (Van den Eijnden et al., 2009) en van compulsief internetgebruik (Van den Eijnden & Vermulst, 2006; Van den Eijnden et al., 2009). De 1^e hypothese luidt dan ook:

Een goede kwaliteit van ouderlijke communicatie over internetgebruik is een protectieve factor voor het ontwikkelen van compulsief internetgebruik van jongeren.

Relatie internetspecifieke opvoeding en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie

Naast het communiceren met jongeren is een ander aspect van opvoeden het stellen van regels over het internetgebruik van jongeren. Ouders stellen regels over bepaalde zaken, overtuigd van hun eigen normen en waarden en wat het beste zou zijn voor de ontwikkeling van hun kroost. Dit is ook het geval bij de internetspecifieke opvoeding met betrekking tot de frequentie en inhoud van het internetgebruik van hun kinderen. Deze manier van opvoeden van jongeren is veranderd tussen 2006 en 2007. Ouders zijn duidelijker en strenger geworden. Ze stellen nu meer regels ten aanzien van de tijd die jongeren internetten (Van Rooij & Van den Eijnden, 2007).

De vraag is nu hoe deze internetspecifieke opvoeding samenhangt met de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Wanneer ouders namelijk veel restrictieve regels stellen over het aantal uren internetten en wat wel en niet mag op het Internet, kunnen jongeren zich beperkt gaan voelen in hun internetfrequentie en bewegingsvrijheid op het Internet. Dit zou wellicht een negatieve invloed op de kwaliteit van de ouder-kindrelatie kunnen hebben. Jongeren zouden zich niet goed begrepen kunnen voelen waardoor er onderlinge irritaties zouden kunnen ontstaan. De 2^e hypothese luidt dan ook:

Restrictieve regels over de frequentie en inhoud van het internetgebruik van jongeren verminderen de kans op een goede ouder-kindrelatie.

Relatie kwaliteit van de ouder-kindrelatie en compulsief internetgebruik

Sommige jongeren vertonen compulsief internetgebruik. Compulsief internetgebruik wordt ook wel internetverslaving genoemd (Van den Eijnden et al., 2009). De vraag is hoe deze verslaving samenhangt met de kwaliteit van de meest beduidende relatie voor kinderen, namelijk de relatie met hun ouders. Jones, een psychoanalytisch getrainde psycholoog, is van mening dat “almost all addictions can be traced to difficulties in relationships during childhood” (Sular, 1996). Hoewel Jones het heeft over moeilijkheden in de relatie tijdens de kinderjaren, kan gesteld worden dat de kwaliteit van de ouder-kindrelatie een behoorlijk stabiele factor is, en zal er dus ook tijdens de puberjaren sprake zijn van een relatie met strubbelingen. Onderzoek van Webb & Baer (1995)

wijst uit dat disharmonie in de familie inderdaad positief samenhangt met alcoholgebruik van adolescenten. Dit kan ook bij andere verslavingen het geval zijn. Het niveau van disharmonie in een familie zorgt voor een bepaalde context waarin sociale vaardigheden worden aangeleerd. Bij veel conflicten en weinig cohesie in een familie zijn deze vaardigheden voor het omgaan met stress minder ontwikkeld (Webb & Baer, 1995). Jongeren zullen zich misschien terugtrekken achter de computer als manier om stress te verminderen.

Wanneer de ouder-kindrelatie goed is, zal er minder sprake zijn van conflicten. Resultaten uit het onderzoek van Liu en Kuo (2007) tonen aan dat wanneer ouders een goede band hebben met hun kinderen er een kleinere kans is dat jongeren compulsief internetgebruik ontwikkelen. De 3^e hypothese is als volgt:

Een hoge kwaliteit van de ouder-kindrelatie verlaagt het risico op het ontstaan van compulsief internetgebruik.

Theorieën over de voorspellende waarde van compulsief internetgebruik op de kwaliteit van de ouderkindrelatie ontbreken. Toch is de verwachting dat deze relatie zal bestaan. Wanneer jongeren namelijk compulsief internetgebruik vertonen, zijn ze voortdurend bezig met – hun drang naar – internetten. Hierdoor hebben ze waarschijnlijk weinig zin en interesse om tijd in de relatie met hun ouders te stoppen, met als mogelijk gevolg dat ouders en jongeren elkaar niet begrijpen en er onderlinge irritaties kunnen ontstaan. Dit zal waarschijnlijk een negatieve uitwerking hebben op de kwaliteit van deze ouder-kindrelatie. Daarom luidt de 4^e hypothese:

Compulsief internetgebruik voorspelt een afname in de kwaliteit van de ouder-kindrelatie.

Methoden

Procedure & respondenten

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de data van de Monitor Internet en Jongeren. De data zijn verzameld op 3 momenten met intervallen van ongeveer een jaar, met de eerste meting in januari en februari 2006. Bij jongeren in de leeftijd van 11 tot en met 16 jaar is een schriftelijke

vragenlijst afgenomen op school. Toestemming voor deelname is gevraagd aan de leerling zelf, de ouders (door middel van een ‘informed consent’ brief) en op school. Door de respondenten lege enveloppen te geven waar ze hun vragenlijst in konden doen, werd hun privacy gewaarborgd.

De steekproefgroottes van 2006, 2007 en 2008 voor de eerste analyse waren respectievelijk 3373, 3897 en 4353. Voor de longitudinale analyses van dit eerste deel waren de steekproefgroottes respectievelijk 1152 voor 2006 op 2007 en 1700 voor 2007 op 2008. Bij iedere volgende analyse wijkt de grootte van de steekproef iets af in verband met missende waarden. Per analyse is er in elke tabel vermeld hoeveel respondenten zijn meegenomen in de desbetreffende analyse.

De gemiddelde leeftijd voor de metingen van 2006, 2007 en 2008 waren respectievelijk 13.13 (SD=1.11), 13.65 (SD=1.38) en 14.37 (SD=1.20) jaar. De verdeling tussen jongens en meisjes is op alle metingen nagenoeg 50/50, terwijl de verdeling autochtoon-allochtoon neerkomt op ongeveer 75%-25%. Bij het opleidingsniveau is er een verschuiving waar te nemen door de jaren heen van ongeveer gelijk verdeeld (48% VMBO en 52% HAVO/VWO in 2006) naar 66% HAVO/VWO en 34% VMBO in 2008.

Meetinstrumenten

De CIUS

Om te meten in welke mate jongeren compulsief internetgebruik vertonen, is gebruik gemaakt van de Compulsive Internet Use Scale voor adolescenten (Meerkerk, 2007; Van Rooij & Van den Eijnden, 2007; Meerkerk et al., 2009). Door middel van 14 items met antwoordcategorieën wordt gekeken in hoeverre hier sprake van is. De Cronbach's alpha voor deze schaal is in 2006, 2007 en 2008 respectievelijk de waarde .88, .89 en .90.

In bijlage 1 is voor elke (sub)schaal een aantal voorbeelden van items opgenomen.

Internetspecifieke opvoeding

De internetspecifieke opvoeding is onderzocht door middel van 5 opvoedingsaspecten, te weten regels over de frequentie en inhoud van het internetgebruik, het monitoren van internetgebruik en de frequentie en kwaliteit van de communicatie over het internetgebruik (Van Rooij & Van den Eijnden, 2007). Deze vijf aspecten zijn, waar nodig, gehercodeerd. De schaal bevatte 5

antwoordmogelijkheden. Een hoge score geeft aan dat ouders het opvoedingsaspect veel hanteren.

Het eerste opvoedingsaspect, de regels over de frequentie van internetgebruik, is gemeten met 6 items. De Cronbach's alpha in 2006, 2007 en 2008 waren respectievelijk .83, .85 en .85.

De regels over de inhoud van het internetgebruik werd oorspronkelijk met 3 items gemeten. Omdat één van deze items de waarde van de Cronbach's alpha behoorlijk drukte, is besloten deze niet meer mee te nemen in het onderzoek. Dit aspect bestaat dus uit slechts 2 items (zie bijlage 1). Voor 2006, 2007 en 2008 waren de Pearson-correlatiecoëfficiënten respectievelijk .72, .75 en .76, wat in alle gevallen duidt op een sterke samenhang.

Het monitoren van het internetgebruik bestaat uit 6 items. De Cronbach's alpha in 2006, 2007 en 2008 waren respectievelijk .85, .86 en .88.

De frequentie van de communicatie over het internetten werd gemeten aan de hand van 3 items, waarvan de Cronbach's alpha's .78, .77 en .78 waren voor de jaren 2006, 2007 en 2008.

De kwaliteit van deze communicatie werd ook gemeten met 3 items. Voor 2006, 2007 en 2008 waren de Cronbach's alpha's respectievelijk .83, .86 en .88 (Van Rooij & Van den Eijnden, 2007).

De IPPA

Voor het meten van de kwaliteit van de ouder-kindrelatie is gebruik gemaakt van een reeds ontwikkelde schaal bestaande uit 11 items op een 6-puntsschaal, de Inventory of Parent and Peer Attachment (Armsden & Greenberg, 1987; Buist, Deković, Meeus & Van Aken, 2004; Van Rooij & Van den Eijnden, 2007). Een aantal van deze items zijn gehercodeerd. Voor vaders leverde deze schaal voor de jaren 2006, 2007 en 2008 een Cronbach's alpha op van respectievelijk .88, .88 en .89. Voor moeders was dit .86, .87 en .87

Statistische analyse

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van lineaire regressieanalyses. De controlevariabelen leeftijd, sekse, opleidingsniveau en etniciteit zijn bij alle analyses meegenomen als controlevariabelen. Een aantal achtergrondvariabelen is echter eerst gehercodeerd. Opleidingsniveau is gehercodeerd naar VMBO en HAVO/VWO. De basisschool is niet

meegenomen in deze meting, omdat met deze score geen opleidingsniveau gemeten wordt, maar leeftijd. Etniciteit is meegenomen als dichotome variabele, te weten allochtoon/autochtoon.

Controlevariabelen werden ingevoerd in Block 1 van de lineaire regressieanalyse. Bij de longitudinale analyses is gecontroleerd op de afhankelijke variabele van het voorafgaande jaar, deze werd daarom tevens ingevoerd in Block 1. In Block 2 werden de onafhankelijke variabelen toegevoegd om te kijken of er sprake is van verbanden met de afhankelijke variabelen.

Voor de beantwoording van de vraag of er sprake is van moderatie-effecten van de internetspecifieke opvoeding op de relatie tussen compulsief internetgebruik en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie, werden in Block 3 de interactietermen tussen de onafhankelijke variabelen en de moderatorvariabelen ingevoerd.

Om te kunnen concluderen of er tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele verbanden waren en of er sprake was van moderatie-effecten zijn significantieniveaus van $p < .05$ en $p < .01$ aangehouden. Dit is zowel cross-sectioneel als longitudinaal bekeken, waarbij er bij de longitudinale analyses gecontroleerd werd voor de afhankelijke variabele op het daaraan voorafgaande jaar.

Voor het interpreteren van de invloed van de moderatorvariabele op de relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele is een ANCOVA uitgevoerd. Hiervoor zijn eerst dummyvariabelen gemaakt van de onafhankelijke variabelen en de moderatorvariabele. Dit werd gedaan aan de hand van een mediaansplit. Ook bij deze analyse werd gecontroleerd voor opleidingsniveau, sekse, leeftijd en etniciteit.

Resultaten

Beschrijvende gegevens

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de gemiddelde scores en standaardafwijkingen van de variabelen internetspecifieke opvoeding, de kwaliteit van de ouder-kindrelatie en compulsief internetgebruik.

Tabel 1. Gemiddelden en standaarddeviaties van de drie variabelen

	2006		2007		2008	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
Internetspecifieke opvoeding						
- <i>Regels over inhoud</i>	3,30	1,08	3,22	1,10	3,08	1,10
- <i>Regels over frequentie</i>	2,81	0,81	2,81	0,83	2,70	0,83
- <i>Monitoren</i>	3,50	0,94	3,62	0,94	3,61	0,95
- <i>Frequentie communicatie</i>	2,40	0,95	2,47	0,90	2,41	0,89
- <i>Kwaliteit communicatie</i>	3,52	1,08	3,45	0,96	3,48	0,95
Kwaliteit ouder-kindrelatie						
- <i>vader-kindrelatie</i>	4,24	0,92	4,30	0,93	4,25	0,93
- <i>moeder-kindrelatie</i>	4,52	0,84	4,60	0,83	4,54	0,85
Compulsief internetgebruik	1,82	0,60	1,73	0,59	1,72	0,57

Internetspecifieke opvoeding in relatie tot compulsief internetgebruik

De samenhang tussen de internetspecifieke opvoeding op het compulsieve internetgebruik van jongeren is te zien in Tabel 2. De internetspecifieke opvoeding is onderverdeeld in 5 aspecten. Uit de cross-sectionele analyses komt naar voren dat al deze aspecten een voorspeller zijn van het compulsieve internetgebruik van jongeren ($p < .01$). Wanneer jongeren ervaren dat hun ouders veel regels stellen over de inhoud van het internetgebruik, dat ouders hun internetgebruik veel monitoren en dat de kwaliteit van de communicatie over hun internetgebruik goed is, hebben de jongeren minder de neiging om compulsief internetgebruik te vertonen. Het tegenovergestelde is echter zo met betrekking tot de regels over de frequentie van internetgebruik en de frequentie van de communicatie over internetgebruik; hoe meer deze opvoedingsvormen worden gehanteerd, hoe groter het risico wordt dat jongeren compulsief internetgebruik vertonen.

Uit de resultaten van de longitudinale analyses van 2006-2007 blijkt dat wanneer de ouders veel en goede gesprekken hebben met hun kind over het internetgebruik er een jaar later minder sprake was van compulsief internetgebruik. Deze relaties komen echter niet naar voren voor de longitudinale analyses van 2007-2008. Bij beide longitudinale analyses komt bovendien naar voren dat regels met betrekking tot de frequentie van het internetgebruik de kans op een hoge score op de CIUS-schaal vergroten. Des te meer een jongere wordt beperkt in de frequentie en duur van het internetgebruik, des te hoger is de kans op compulsief internetgebruik een jaar later.

Tabel 2. Cross-sectionele en longitudinale lineaire regressie analyse voor 2006, 2007 en 2008 met de internetspecifieke opvoeding als onafhankelijke variabele en compulsief internetgebruik als afhankelijke variabele

	<i>Cross-sectioneel</i>						<i>Longitudinaal</i>			
	2006		2007		2008		06/07		07/08	
	(N=3373)		(N=3897)		(N=4353)		(N=1152)		(N=1700)	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Step 1										
Leeftijd	0.040**		0.038**		0.002		0.010		0.003	
Sekse	0.029		0.005		-0.004		0.071*		0.016	
Opl.niv.	-0.053*		0.036		0.015		0.104**		0.071**	
Etniciteit	0.123**		0.147**		0.093**		-0.051		0.019	
CIUS							0.588**		0.560**	
		0.017		0.018		0.005		0.363		0.338
Step 2										
RegelsInh	-0.096**		-0.107**		-0.072**		-0.006		-0.002	
RegelsFreq	0.160**		0.186**		0.224**		0.057**		0.055**	
Monitoren	-0.145**		-0.126**		-0.150**		0.023		-0.026	
Com.Freq	0.066**		0.039**		0.063**		-0.046**		-0.010	
Com.Kwal	-0.089**		-0.104**		-0.114**		-0.032*		-0.018	
		0.109		0.114		0.139		0.017		0.005

* p< 0.05

** p<0.01

Internetspecifieke opvoeding in relatie tot de kwaliteit van de ouder-kindrelatie

In Tabel 3 en 4 is te zien dat de vijf aspecten van de internetspecifieke opvoeding cross-sectioneel samenhangen met de kwaliteit van de moeder- en vader-kindrelatie (behalve de inhoud van de regels over internetgebruik in 2008). De resultaten laten zien dat wanneer er veel regels worden gesteld over de inhoud van het internetgebruik, er veel gemonitord wordt en er veel en goede communicatie over internetgebruik is, de kans op een goede moeder-kindrelatie en vader-kindrelatie groter is. Het tegenovergestelde is echter het geval met betrekking tot de regels over de frequentie van het internetgebruik; regels over de tijd en duur van het internetgebruik hangen samen met een minder goede ouder-kindrelatie.

Uit de resultaten van beide longitudinale analyses blijkt dat alleen de kwaliteit van de communicatie over het internetgebruik een betere moeder-kindrelatie een jaar later voorspelt. Van 2007 op 2008 is dit ook het geval wat betreft de frequentie van de communicatie; een hogere frequentie van communicatie over het internetgebruik in 2007 hangt samen met een betere moeder-kindrelatie een jaar later. Uit Tabel 4 blijkt dat dit voor vaders ook het geval is, en daarnaast blijkt uit de longitudinale analyses voor vaders dat de regels over de inhoud van het

internetgebruik die gesteld worden in 2007, ook bijdragen aan een betere vader-kindrelatie een jaar later.

Tabel 3. Cross-sectionele en longitudinale lineaire regressie analyse voor 2006, 2007 en 2008 met de internetspecifieke opvoeding als onafhankelijke variabele en de moeder-kindrelatie als afhankelijke variabele

	<i>Cross-sectioneel</i>						<i>Longitudinaal</i>			
	2006		2007		2008		06/07		07/08	
	(N=3373)		(N=3897)		(N=4353)		(N=1135)		(N=1681)	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Step 1										
Leeftijd	-0.054*		-0.074**		-0.057**		-0.027		0.004	
Sekse	0.113*		0.108**		0.127**		-0.039		0.064*	
Opl.niv.	0.017		0.026		0.078*		-0.025		-0.018	
Etniciteit	-0.121*		0.094*		-0.022		-0.016		-0.024	
IPPA moeder							0.637**		0.661**	
		0.014		0.023		0.015		0.417		0.425
Step 2										
RegelsInh	0.068*		0.048**		0.006		0.020		0.023	
RegelsFreq	-0.084*		-0.094**		-0.099**		0.000		-0.011	
Monitoren	0.076*		0.063**		0.061**		-0.048+		-0.009	
Com.Freq	0.167*		0.181**		0.178**		-0.040		0.049*	
Com.Kwal	0.231*		0.272**		0.282**		0.052*		0.046*	
		0.170		0.181		0.173		0.009		0.006

*p < 0.05

**p < 0.01

+ p = .05

Tabel 4. Cross-sectionele en longitudinale lineaire regressie analyse voor 2006, 2007 en 2008 met de internetspecifieke opvoeding als onafhankelijke variabele en de vader-kindrelatie als afhankelijke variabele

	<i>Cross-sectioneel</i>						<i>Longitudinaal</i>			
	2006		2007		2008		06/07		07/08	
	(N=3290)		(N=3775)		(N=4258)		(N=1099)		(N=1624)	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Step 1										
Leeftijd	-0.068**		-0.084**		-0.069**		-0.016		0.005	
Sekse	-0.048		-0.082*		-0.059*		-0.139**		0.025	
Opl.niv.	0.038		0.057		0.103**		0.014		0.052	
Etniciteit	-0.165**		-0.164**		-0.055		-0.049		-0.085*	
IPPA vader							0.644**		0.608*	
		0.014		0.024		0.013		0.419		0.380
Step 2										
RegelsInh	0.096**		0.061**		0.027+		0.032		0.051*	
RegelsFreq	-0.071*		-0.110**		-0.086**		-0.057		-0.042	
Monitoren	0.048*		0.080**		0.058**		-0.009		-0.021	
Com.Freq	0.144**		0.172**		0.174**		0.035		0.048*	
Com.Kwal	0.238**		0.260**		0.266**		0.083**		0.044*	
		0.138		0.136		0.132		0.012		0.008

*p<0.05

**p<0.01

Kwaliteit van de ouder-kindrelatie in relatie tot compulsief internetgebruik

De kwaliteit van zowel de moeder-kindrelatie als de vader-kindrelatie hangt samen met het compulsieve internetgebruik van jongeren. De cross-sectionele resultaten (Tabel 5) laten zien dat wanneer er sprake is van een goede moeder- en vader-kindrelatie, de kans kleiner is op het ontstaan van compulsief internetgebruik door jongeren. De longitudinale resultaten laten zien dat wanneer de kwaliteit van de ouder-kindrelatie goed is, de kans op compulsief internetgebruik een jaar later kleiner is.

Tabel 5. Cross-sectionele en longitudinale lineaire regressie analyse voor 2006, 2007 en 2008 met de kwaliteit van de vader-kindrelatie en moeder-kindrelatie als onafhankelijke variabele en compulsief internetgebruik als afhankelijke variabele

	<i>Cross-sectioneel</i>						<i>Longitudinaal</i>			
	2006		2007		2008		06/07		07/08	
	(N=3294)	(N=3779)	(N=4262)	(N=4262)	(N=1135)	(N=1693)	(N=1135)	(N=1693)	(N=1693)	(N=1693)
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Step 1										
Leeftijd	0.040**		0.038**		0.002		0.010		0.003	
Sekse	0.029		0.005		-0.004		0.071*		0.016	
Opl.niv.	-0.053*		0.036		0.015		0.104**		0.071**	
Etniciteit	0.123**		0.147**		0.093**		-0.051		0.019	
CIUS							0.588**		0.560**	
		0.017		0.018		0.005		0.363		0.338
Step2										
IPPA moeder	-0.134**		-0.170**		-0.163**		-0.047**		-0.040**	
		0.035		0.057		0.058		0.004		0.003
Step 2										
IPPA vader	-0.118**		-0.144**		-0.135**		-0.080**		-0.031*	
		0.033		0.052		0.048		0.015		0.002

*p< 0.05

**p<0.01

Compulsief internetgebruik in relatie tot de kwaliteit van de ouder-kindrelatie

Uit de resultaten van de cross-sectionele analyse blijkt dat compulsief internetgebruik samenhangt met de kwaliteit van de moeder-kindrelatie en de vader-kindrelatie (Tabel 6 & 7). Wanneer er sprake is van compulsief internetgebruik lijkt de kans op een slechtere kwaliteit van de ouder-kindrelatie groter te worden. In de longitudinale analyse blijkt dit effect minder sterk, maar wel aanwezig. Het lijkt zo te zijn dat compulsief internetgebruik leidt tot een hogere kans op een slechtere kwaliteit van de moeder-kindrelatie en de vader-kindrelatie een jaar later. De voorspellende waarde van compulsief internetgebruik op de kwaliteit van de vader-kindrelatie is echter alleen gevonden voor 2006 op 2007.

Tabel 6. Cross-sectionele en longitudinale lineaire regressie analyse voor 2006, 2007 en 2008 met de kwaliteit van de moeder-kindrelatie als afhankelijke variabele en compulsief internetgebruik als onafhankelijke variabele

	<i>Cross-sectioneel</i>						<i>Longitudinaal</i>			
	2006		2007		2008		06/07		07/08	
	(N=3377)		(N=3901)		(N=4357)		(N=1139)		(N=1685)	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Step 1										
Leeftijd	-0.054*		-0.074**		-0.057**		-0.027		0.004	
Sekse	0.113*		0.108**		0.127**		-0.039		0.064*	
Opl.niv.	0.017		0.026		0.078*		-0.025		-0.018	
Etniciteit	-0.121*		0.094*		-0.022		-0.016		-0.024	
IPPA moeder							0.637**		0.661**	
		0.014		0.023		0.015		0.417		0.425
Step2										
CIUS	-0.267**		-0.340**		-0.356**		-0.071*		-0.093**	
		0.035		0.057		0.057		0.002		0.004

*p< 0.05

**p<0.01

Tabel 7. Cross-sectionele en longitudinale lineaire regressie analyse voor 2006, 2007 en 2008 met de kwaliteit van de vader-kindrelatie als afhankelijke variabele en compulsief internetgebruik als onafhankelijke variabele

	<i>Cross-sectioneel</i>						<i>Longitudinaal</i>			
	2006		2007		2008		06/07		07/08	
	(N=3294)		(N=3779)		(N=4262)		(N=1103)		(N=1628)	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Step 1										
Leeftijd	-0.068**		-0.084**		-0.069**		-0.016		0.005	
Sekse	-0.048		-0.082*		-0.059*		-0.139**		0.025	
Opl.niv.	0.038		0.057		0.103**		0.014		0.052	
Etniciteit	-0.165**		-0.164**		-0.055		-0.049		-0.085*	
IPPA vader							0.644**		0.608*	
		0.014		0.024		0.013		0.419		0.380
Step2										
CIUS	-0.283**		-0.364**		-0.356**		-0.104*		-0.050	
		0.045		0.051		0.047		0.004		0.001

*p< 0.05

**p<0.01

Moderatie-effecten van internetspecifieke opvoeding op de relatie tussen compulsief internetgebruik en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie

De relatie tussen het compulsieve internetgebruik van jongeren en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie wordt gemodereerd door de internetspecifieke opvoeding. Echter, er zijn alleen

moderatie-effecten gevonden voor bepaalde vormen van internetspecifieke opvoeding (zie Tabel 8 en 9).

Zowel cross-sectioneel in 2007 als longitudinaal van 2006 op 2007 en van 2007 op 2008 is er sprake van een moderatie-effect van de regels over de inhoud van het internetgebruik op de relatie tussen compulsief internetgebruik en de moeder-kindrelatie (Tabel 8). De cross-sectionele moderatie-effecten van regels over de inhoud van internetgebruik op de relatie tussen compulsief internetgebruik en de vader-kindrelatie zijn significant in 2007 en 2008 (Tabel 9).

Tabel 8. Cross-sectionele en longitudinale moderatie-effecten van de internetspecifieke opvoeding voor 2006, 2007 en 2008 op de relatie tussen en het compulsieve internetgebruik van jongeren en de kwaliteit van de moeder-kindrelatie

	<i>Cross-sectioneel</i>						<i>Longitudinaal</i>			
	2006 (N=3373)		2007 (N=3897)		2008 (N=4353)		06/07 (N=1136)		07/08 (N=1682)	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Step 1										
Leeftijd	-0.054*		-0.074**		-0.057**		-0.027		0.004	
Sekse	0.113*		0.108**		0.127**		-0.039		0.064*	
Opl.niv.	0.017		0.026		0.078*		-0.025		-0.018	
Etniciteit	-0.121*		0.094*		-0.022		-0.016		-0.024	
IPPA moeder							0.637**		0.661**	
		0.014		0.023		0.015		0.417		0.425
Step3										
CIUS*Reginh	-0.017		-0.023		-0.079**		-0.095**		-0.058*	
CIUS*Regfr	-0.016		0.057*		0.050		-0.065		-0.044	
CIUS*Mon	-0.004		-0.064*		-0.048*		0.078		0.015	
CIUS*Comfr	0.014		0.012		-0.041		-0.005		0.050	
CIUS*Comkw	-0.002		0.026		0.022		0.043		0.012	
		0.000		0.003		0.006		0.009		0.004

*p< 0.05

**p<0.01

Tabel 9. Cross-sectionele en longitudinale moderatie-effecten van de internetspecifieke opvoeding voor 2006, 2007 en 2008 op de relatie tussen en het compulsieve internetgebruik van jongeren en de kwaliteit van de vader-kindrelatie

	<i>Cross-sectioneel</i>						<i>Longitudinaal</i>			
	2006		2007		2008		06/07		07/08	
	(N=3290)		(N=3775)		(N=4258)		(N=1099)		(N=1624)	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
Step 1										
Leeftijd	-0.068**		-0.084**		-0.069**		-0.016		0.005	
Sekse	-0.048		-0.082*		-0.059*		-0.139**		0.025	
Opl.niv.	0.038		0.057		0.103**		0.014		0.052	
Etniciteit	-0.165**		-0.164**		-0.055		-0.049		-0.085*	
IPPA vader							0.644**		0.608**	
		0.014		0.024		0.013		0.419		0.380
Step3										
CIUS*Reginh	-0.006		-0.049*		-0.074**		-0.036		-0.002	
CIUS*Regfr	0.026		0.025		-0.019		-0.056		0.016	
CIUS*Mon	-0.041		-0.008		-0.023		0.030		-0.096*	
CIUS*Comfr	-0.029		0.003		0.013		-0.056		0.024	
CIUS*Comkw	-0.020		0.017		0.004		0.056		-0.002	
		0.001		0.001		0.004		.004		0.003

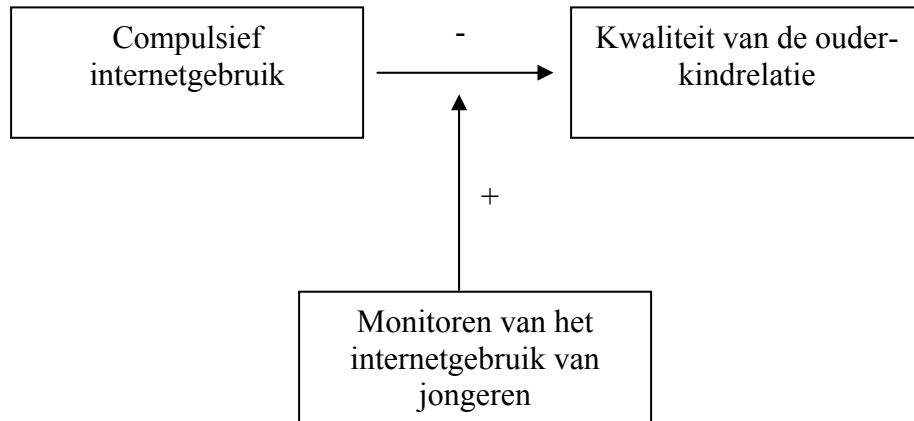
*p < 0.05

**p < 0.01

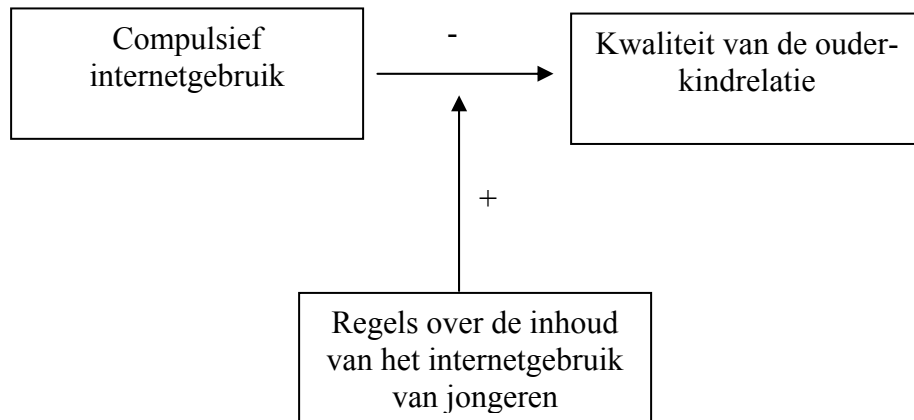
Uit de ANCOVA-analyse valt te concluderen dat de kwaliteit van de moeder-kindrelatie en vader-kindrelatie beter is bij jongeren die laag scoren op compulsief internetgebruik in vergelijking met jongeren die hoog scoren op compulsief internetgebruik. Deze relatie hangt echter ook af van de regels die ouders stellen over de inhoud van het internetgebruik van jongeren. Bij jongeren die laag scoren op compulsief internetgebruik is de kwaliteit van de moeder-kindrelatie en vader-kindrelatie beter wanneer de ouders veel regels stellen dan wanneer ze weinig regels stellen. Bij jongeren die hoog scoren op compulsief internetgebruik is er weinig verschil waar te nemen in de ouder-kindrelatie met betrekking tot veel of weinig gestelde regels over de inhoud van het internetgebruik van jongeren.

Daarnaast zijn er in de resultaten van de cross-sectionele analyse voor 2007 en 2008 moderatie-effecten van het monitoren van het internetgebruik door moeders te zien. De moderatie-effecten van het monitoren door vaders is te zien in de resultaten van de longitudinale analyse van 2007 op 2008. Ook hier geldt dat de kwaliteit van de ouder-kindrelatie beter is bij jongeren die laag scoren op compulsief internetgebruik in vergelijking met jongeren die hoog scoren op compulsief internetgebruik. Deze relatie hangt af van de mate waarop moeders en

vaders het internetgebruik van jongeren monitoren. Bij jongeren die laag scoren op compulsief internetgebruik is de kwaliteit van de moeder-kindrelatie beter wanneer moeders en vaders het internetgebruik veel in de gaten houden dan wanneer ze dit niet doen. Bij jongeren die hoog scoren op compulsief internetgebruik maakt het voor de ouder-kindrelatie nauwelijks uit of ouders het internetgebruik veel of weinig monitoren. De kwaliteit van de moeder-kindrelatie heeft namelijk bijna dezelfde waarde. Dit is ook het geval bij de vader-kindrelatie.

Figuur 1. Invloed van regels over inhoud op de relatie tussen compulsief internetgebruik en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie

Figuur 2. Invloed van monitoren op de relatie tussen compulsief internetgebruik en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie

Discussie

Het eerste doel van dit onderzoek was om te kijken wat voor invloed de internetspecifieke opvoeding heeft op de mate van compulsief internetgebruik van jongeren. De uitkomsten zijn als volgt: wanneer jongeren door hun ouders sterk beperkt worden in de frequentie van hun internetgebruik, wordt de drang om te gaan internetten alsmaar groter. Daarnaast zorgen veel en goede gesprekken tussen ouder en kind over het internetgebruik tot een kleinere kans op het ontstaan van compulsief internetgebruik bij jongeren.

Het tweede doel was om te onderzoeken in hoeverre de internetspecifieke opvoeding de kwaliteit van de ouder-kindrelatie voorspelt. Uit de resultaten kwam naar voren dat het stellen van regels over de inhoud van het internetgebruik een beschermende werking lijkt te hebben voor de kwaliteit van de vader-kindrelatie.

Ten derde is onderzocht hoe de kwaliteit van de ouder-kindrelatie samenhangt met het compulsieve internetgebruik van jongeren. Hieruit kwam naar voren dat wanneer de ouder-kindrelatie goed is, de kans kleiner is dat jongeren compulsief internetgebruik zal vertonen. Daarnaast is het zo dat wanneer jongeren compulsief internetgebruik vertonen de kans groter wordt op een slechtere kwaliteit van de ouder-kindrelatie.

Internetspecifieke opvoeding in relatie tot het risico op compulsief internetgebruik

De resultaten van de cross-sectionele analyses laten een aantal patronen zien. Drie internetspecifieke opvoedingskenmerken lijken een beschermende werking te hebben op het ontstaan van compulsief internetgebruik, te weten regels over de inhoud van het internetgebruik, het monitoren van het internetgebruik van jongeren en de kwaliteit van de communicatie over internetgebruik. Twee andere internetspecifieke opvoedingsaspecten, namelijk regels over de frequentie van internetgebruik en de frequentie van de communicatie over internetgebruik, lijken daarentegen eerder een risicofactor te zijn voor het ontstaan van compulsief internetgebruik. Daar deze resultaten cross-sectioneel zijn, kan er geen uitspraak worden gedaan over de causaliteit van deze verbanden. Veroorzaken de opvoedingsaspecten en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie het compulsief internetgebruik of andersom?

Uit de resultaten van de longitudinale analyses blijkt eveneens dat er zowel protectieve als risicofactoren zijn voor het ontstaan van compulsief internetgebruik. Regels over de frequentie van internetgebruik lijken de kans op het ontstaan van compulsief internetgebruik te vergroten.

Daarnaast zijn er voorzichtige longitudinale aanwijzingen dat zowel de frequentie als de kwaliteit van de communicatie over internetgebruik de kans op compulsief internetgebruik een jaar later verkleinen. De hypothese *‘de kwaliteit van ouderlijke communicatie over internetgebruik is een protectieve factor voor het ontwikkelen van compulsief internetgebruik van jongeren’* kan worden aangenomen. Uit de resultaten van dit onderzoek is naar voren gekomen dat wanneer ouders kwalitatief goede gesprekken hebben met hun kinderen over het internetgebruik, de kans op het ontstaan van compulsief internetgebruik kleiner wordt.

Hoewel onderzoek van Van der Vorst en collega's (2005) liet zien dat communicatie positief samenhangt met alcoholgebruik, toonde onderzoek van Van den Eijnden en Vermulst (2006), Van Rooij en Van den Eijnden (2007) en Van den Eijnden en collega's (2009) dat de kwaliteit van de communicatie juist een bijdrage kan leveren in het voorkomen of verminderen van compulsief internetgebruik. Op basis hiervan zal er misschien een onderscheid moeten worden gemaakt in het *soort* risicogedrag als men wil spreken van een beschermende werking van goede communicatie tussen ouders en jongeren over hun internetgebruik.

Internetspecifieke opvoeding in relatie tot de kwaliteit van de ouder-kindrelatie

Daarnaast zijn er drie internetspecifieke opvoedingskenmerken gevonden die een protectieve werking lijken te hebben op de kwaliteit van de ouder-kindrelatie, namelijk regels over inhoud van het internetgebruik, het monitoren van het internetgebruik en de mate en kwaliteit van de communicatie over internetgebruik. Wanneer ouders deze opvoedingsvormen veel hanteren, vergroot dit de kans op een verbetering van de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Het tegenovergestelde is echter het geval wanneer ouders veel regels stellen over de frequentie van het internetgebruik. Deze factor lijkt een risicofactor te zijn voor de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Deze resultaten moeten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Omdat de analyses cross-sectioneel waren, kan er verder niets gezegd worden over de causaliteit van deze verbanden.

Uit de resultaten van de longitudinale analyses komen duidelijke aanwijzingen naar voren dat kwalitatief goede communicatie de kwaliteit van de ouder-kindrelatie bevordert. Ook zijn er aanwijzingen dat de frequentie van de communicatie over internetgebruik en het stellen van regels over de inhoud van internetgebruik de kwaliteit van de ouder-kindrelatie kunnen

verbeteren. Dit laatste, het stellen van regels over de inhoud van internetgebruik, geldt echter alleen voor de vader-kindrelatie.

Door bovenstaande resultaten moet de hypothese *'restrictieve regels over de frequentie en inhoud van het internetgebruik van jongeren verminderen de kans op een goede ouder-kindrelatie'* verworpen worden. Uit de resultaten van de longitudinale analyses is gebleken dat restrictieve regels over de frequentie van het internetgebruik de kans op een slechtere kwaliteit van de ouder-kindrelatie niet voorspellen. De resultaten zijn juist tegen de verwachting in. Hoe meer vaders restrictieve regels stellen over wat jongeren wel of niet mogen doen op het Internet, hoe beter de vader-kindrelatie wordt.

Ook hier is sprake van nieuwe theorievorming. Hoewel gedacht werd dat veel regels tot een slechtere ouder-kindrelatie zou leiden, blijkt hier geen samenhang in te zijn. De vader-kindrelatie lijkt eerder beter te worden wanneer vaders veel regels stellen over de inhoud van het internetgebruik. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat jongeren het waarderen dat vaders zich bemoeien met hun internetgebruik, omdat dit wordt opgevat als een manier van betrokkenheid en interesse. Aangezien de trend in Nederland nog steeds is dat vrouwen het grootste gedeelte van de opvoeding van de kinderen voor zich nemen en de moeders zich dus ook het meest bemoeien met hun kinderen (Merens & Hermans, 2009), kan de extra bemoeienis van vaders over de inhoud van het internetgebruik als betrokkenheid worden ervaren. Om te kunnen concluderen of deze gedachtegang juist is, zal er echter meer onderzoek verricht moeten worden naar de waardering van jongeren over hun opvoeding.

Relaties tussen de kwaliteit van de ouder-kindrelatie en compulsief internetgebruik

Uit de resultaten van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat een goede kwaliteit van de ouder-kindrelatie negatief samenhangt met compulsief internetgebruik. Er is sprake van een beschermende werking van een goede ouder-kindrelatie op het ontstaan van compulsief internetgebruik. De hypothese *'een hoge kwaliteit van de ouder-kindrelatie verlaagt het risico op het ontstaan van compulsief internetgebruik'* wordt dan ook bevestigd. Hoe beter de kwaliteit van de ouder-kindrelatie is, hoe kleiner de kans is dat de jongere compulsief internetgebruik vertoont. Dit is overeenstemmend met de theorie van Jones, die al aangaf dat bijna alle verslavingen voortkomen uit slechte bindingen en relaties die tijdens de kinderjaren zijn ontstaan (Sular, 1996). Wanneer ouders goed met hun kinderen om kunnen gaan en wanneer de jongeren voelen

dat hun ouders hen oprecht waarderen en respecteren, is er een kleine kans dat jongeren compulsief internetgebruik ontwikkelen. Het huidige onderzoek versterkt dus de positie van de theorie van Jones.

Ook de hypothese over de omgekeerde relatie tussen deze twee variabelen wordt bevestigd. *Compulsief internetgebruik voorspelt een afname in de kwaliteit van de ouder-kindrelatie.* De resultaten van het onderzoek wijzen uit dat wanneer jongeren veel compulsief internetgebruik vertonen dit negatief is voor de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Internetverslaafde jongeren ontwikkelen een minder goede relatie met hun ouders.

Aangezien hier geen literatuur over te vinden was, maar de hypothese wel bevestigd werd, is er door dit onderzoek sprake van nieuwe theorievorming. Wanneer jongeren compulsief internetgebruik vertonen, willen ze niets anders dan internetten en moet, wat hun betreft, daar alles voor wijken. Hun ouders proberen dit waarschijnlijk tegen te gaan. De drang naar het internetten is groot en het begrip van hun ouders klein. De onderlinge relatie kan hierdoor heel wat te verduren krijgen. Irritaties en strubbelingen kunnen ontstaan door het compulsief internetgebruik, met als mogelijk gevolg een slechte kwaliteit van de ouder-kindrelatie.

Nieuwe bevindingen

Ook zijn er enkele andere vernieuwende resultaten gevonden, waarover geen verwachtingen waren geformuleerd. Zo is er met betrekking tot de internetspecifieke opvoeding het volgende te zeggen. Hoewel uit onderzoeken van Engels en Van der Vorst (2003) en Van Zundert, Van der Vorst, Vermulst en Engels (2006) bleek dat harde discipline en strenge regels de kans op dronkenschap van jongeren verminderde, blijkt in het huidige onderzoek dat restrictieve regels over de frequentie van internetgebruik jongeren juist eerder aanzet tot meer compulsief internetgebruik. Blijkbaar hebben restrictieve regels op elke risicogedraging een ander effect en is er in het geval van compulsief internetgebruik sprake van een risicofactor. Dit is mogelijk te verklaren omdat het huidige onderzoek zich richt op compulsief internetgebruik. Jongeren die al enigszins compulsief internetten en die beperkt worden in hun internetgebruik, zullen waarschijnlijk alleen maar meer de drang naar Internet voelen, waardoor de beleving van de verslaving kan groeien.

Daarnaast zijn er aanwijzingen dat niet alleen de kwaliteit van de communicatie, zoals bleek uit onderzoek van Van Rooij en Van den Eijnden (2007), maar óók de frequentie van de

communicatie over internetgebruik een beschermende werking heeft op het ontstaan van compulsief internetgebruik. Wanneer ouders dus goede gesprekken met hun kinderen hebben én wanneer ze vaak over het internetgebruik praten, is de kans kleiner dat er compulsief internetgebruik ontstaat.

Naar aanleiding van het resultaat dat er een relatie bestaat tussen compulsief internetgebruik en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie, is onderzocht in hoeverre deze relatie gemodereerd werd door de internetspecifieke opvoeding. Hieruit kwam naar voren dat gestelde regels over de inhoud van het internetgebruik en het monitoren van dit internetgebruik deze relatie inderdaad modereren. Er kan dus niet gezegd worden dat compulsief internetgebruik de kwaliteit van de ouder-kindrelatie volledig voorspelt, omdat deze relatie afhangt van de regels over de inhoud van het internetgebruik en het monitoren hiervan. Bij jongeren die weinig compulsief internetgebruik laten zien, lijkt de kwaliteit van de ouder-kindrelatie beter te zijn wanneer de ouders veel regels stellen over de inhoud van het internetgebruik en het internetgebruik van jongeren veel monitoren, in vergelijking met wanneer ouders dit niet doen.

Wat zeggen deze gegevens ons nu eigenlijk? Bij jongeren die compulsief internetgebruik vertonen, lijkt het niet uit te maken of ouders veel of weinig regels stellen over de inhoud van het internetgebruik of dat ouders veel of weinig het internetgebruik van hun kinderen monitoren. De kwaliteit van de ouder-kindrelatie is hoe dan ook lager bij jongeren met een internetverslaving in vergelijking met wanneer jongeren weinig compulsief internetgebruik vertonen. Op basis hiervan kan dus gesteld worden dat het stellen van regels over de inhoud van het internetgebruik en het monitoren van het internetgebruik bij jongeren met compulsief internetgebruik weinig invloed zullen hebben op de kwaliteit van de ouder-kindrelatie.

Betekenis van dit onderzoek voor de praktijk

Uit dit onderzoek zijn een aantal werkzame factoren met betrekking tot de internetspecifieke opvoeding naar voren gekomen die het compulsief internetgebruik van jongeren kunnen verminderen of voorkomen. Ook is duidelijk geworden dat een aantal aspecten van de internetspecifieke opvoeding kan bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Deze bevindingen impliceren dat ouders een belangrijke rol spelen bij de preventie en vermindering van compulsief internetgebruik van jongeren. Dit onderzoek kan als leidraad fungeren bij de ontwikkeling van interventies voor compulsief internetgebruik van jongeren. De

preventie zou zich vooral moeten richten op de communicatie tussen ouders en adolescenten, aangezien communicatie een beschermende werking heeft op het ontstaan van compulsief internetgebruik en bijdraagt aan een verbetering in de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Gedacht kan worden aan het toevoegen van dit thema in een cursus voor opvoedingsondersteuning. Wanneer ouders expliciet verteld wordt dat communicatie een beschermende werking heeft op het ontstaan van compulsief internetgebruik en dat de relatie met hun kinderen zal verbeteren wanneer er sprake is van veel en goede communicatie hierover, zullen ouders dit wellicht meer in de praktijk brengen.

Beperkingen

Naast de sterke punten van dit onderzoek, zijn er ook een aantal beperkingen te noemen. Zo zijn de vragenlijsten afgenomen bij jongeren en gaat het dus om de ervaren internetspecifieke opvoeding en de ervaren kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Hierdoor kan het voorkomen dat een jongere zijn ouders erg streng vindt, terwijl een andere jongere bijvoorbeeld hetzelfde aantal regels over de frequentie van internetgebruik als niet streng ervaart. Ook kan het zo zijn dat een jongere aangeeft vaak boos te zijn op de ouder. Vaak is echter een subjectief gegeven en zal dus voor de ene jongere één keer per week inhouden, terwijl dit voor de andere jongere zeven keer per week zal zijn.

Ten tweede zijn in de analyses alleen continue variabelen gemeten, terwijl compulsief internetgebruik zich uitstekend leent als dichotome variabele. Wanneer er ook analyses worden gedaan met compulsief internetgebruik als dichotome variabele zou meer inzicht verkregen worden over werkzame factoren voor jongeren die reeds compulsief internetgebruik vertonen. Op die manier zou beter onderzocht kunnen worden wat er gedaan moet worden om bestaand compulsief internetgebruik van jongeren te verminderen.

Daarnaast blijkt uit de resultaten van dit onderzoek dat communicatie over internetgebruik één van de werkzame factoren is. Het zou daarom goed zijn om niet alleen de frequentie en de kwaliteit van deze communicatie te onderzoeken, maar om ook de inhoud van de communicatie over internetgebruik te bestuderen. Op deze manier zal aan het licht komen welke onderwerpen de meest werkzame factoren zijn in die communicatie. Is het bijvoorbeeld goed om over gevaren van Internet te praten of over het sociale leven van de jongeren op Internet. Dit dient verder onderzocht te worden.

De laatste kanttekening die bij dit onderzoek gemaakt moet worden, is dat het bij de resultaten vaak gaat om kleine effecten. Hoewel veel resultaten significant zijn, hebben de bèta's vaak een waarde lager dan .06.

Literatuur

Armsden, G.C. & Greenberg, M.T. (1987). The Inventory of Parent and Peer Attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16, 427-454.

As, N.M.C. van (1999). *Family functioning and child behavior problems*. Academisch proefschrift. Nijmegen: Universiteitsdrukkerij.

Buist, K.L., Deković, M., Meeus, W. & Aken, M.A.G. van (2004). Gehechtheid en internaliserend en externaliserend probleemgedrag bij adolescenten. *Kind en Adolescent*, 25, 132-149.

Deković, M. & Buist, K.L. (2004). Psychosociale ontwikkeling: de rol van het gezin. In J. de Wit, W. Slot & M. van Aken (Eds.), *Psychologie van de Adolescentie* (pp. 75-93). Baarn: Hbuitgevers.

Duimel, M. & Haan J. de (2007). *Nieuwe links in het gezin: De digitale leefwereld van tieners en de rol van hun ouders*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Eijnden, R.J.J.M. van den, Meerkerk, G., Vermulst, A., Spijkerman, R. & Engels, R.C.M.E. (2008). Online communication, compulsive Internet use and psychosocial well-being among adolescents: a longitudinal study. *Developmental Psychology*, 44, 655-665.

Eijnden, R.J.J.M. van den, Spijkerman, R., Vermulst, A.A. & Engels, R.C.M.E. (2009). Compulsive Internet Use among Adolescents: Bidirectional Parent-Child Relationships. *Submission*.

Eijnden, R.J.J.M. van den & Vermulst, A.A. (2006). Online communicatie en het psychosociale welbevinden van jongeren. In J. De Haan & C. Van 't Hof (Eds.), *Jaarboek ICT en Samenleving*. Amsterdam: Boom.

Engels, R.C.M.E. & Vorst, H. van der (2003) The roles of parents in adolescent and peer alcohol consumption. *The Netherlands' Journal of Social Sciences*, 39, 53-68.

Kraut, R., Kiesler, S., Boneva, B., Cummings, J.N., Helgeson, V. & Crawford, A.M. (2002). Internet paradox revisited. *Journal of Social Issues*, 58, 49-74.

Lenhart, A., Rainie, L. & Lewis, O. (2001). Teenage life online: The rise of the instant message generation and the Internet's impact on friendships and family relationships. Washington, D.C.: Pew Internet & American Life Project.

Liu, C. & Kuo, F. (2007). A Study of Internet Addiction through the Lens of the Interpersonal Theory. *CyberPsychology & Behavior*, 10, 799-804.

Meerkerk, G.J. (2007). *Pwned by the Internet. Explorative research into the causes and consequences of compulsive internet use*. Rotterdam: Erasmus University Rotterdam.

Meerkerk, G.J., Eijnden, R.J.J.M. van, Vermulst, A.A. & Garretsen, H.F.L. (2009). The Compulsive Internet Use Scale (CIUS): Some Psychometric Properties. *CyberPsychology & Behavior*, 12, 1-6.

Merens, A. & Hermans, B. (2009). *Emancipatiemonitor 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Rooij, T. van & Eijnden, R. van den (2007). *Monitor Internet en Jongeren: Ontwikkelingen in internetgebruik en de rol van opvoeding*. Rotterdam: IVO.

Sular J. (1996) *Internet addiction: an interview with Morris Jones of Internet Australasia magazine*. Retrieved May 15, 2009, on <http://www-usr.rider.edu/~suler/psycyber/ausinterview.html>

Valkenburg, P.M. & Peter, J. (2007). Preadolescents' and Adolescents' Online Communication and Their Closeness to Friends. *Developmental Psychology*, 43, 267-277.

Vorst, H. van der, Engels, R.C.M.E., Meeus, W., Deković, M. & Leeuwe, J. van (2005). The role of alcohol-specific socialization in adolescents' drinking behaviour. *Addiction*, 100, 1464-1476.

Wang, W. (2001). Internet dependency and psychosocial maturity among college students. *International Journal of Human Computer Studies*, 55, 919-938.

Webb, J.A. & Baer, P.E. (1995). Influence of family disharmony and parental alcohol use on adolescent social skills, self-efficacy and alcohol use. *Addictive Behaviors*, 20, 127-135.

Zundert, R.M.P. van, Vorst, H. van der, Vermulst, A.A. & Engels, R.C.M.E. (2006). Pathways to Alcohol Use Among Dutch Students in Regular Education and Education for Adolescents With Behavioral Problems: The Role of Parental Alcohol Use, General Parenting Practices, and Alcohol-Specific Parenting Practices. *Journal of Family Psychology*, 20, 456-467.

Bijlage 1

Voorbeelden van de items van de schalen compulsief internetgebruik, de internetspecifieke opvoeding en de kwaliteit van de ouder-kindrelatie.

Compulsief internetgebruik

- Hoe vaak kom je slaap te kort door het internetten?
- Hoe vaak raffel je je huiswerk af om te kunnen internetten?
- Hoe vaak ga je internetten om een probleem te vergeten?

Internetspecifieke opvoeding

Regels over de frequentie van het internetgebruik

- Ik mag zo vaak internetten als ik zelf wil
- Hoe vaak komt het voor dat je moeder of vader zegt dat je niet mag internetten?

Regels over de inhoud van het internetgebruik

- Ik mag precies doen waar ik zin in heb op Internet.
- Ik mag zelf weten welke sites ik bezoek.

Het monitoren van het internetgebruik

- Stel dat je op een weekenddag de HELE DAG ZOU INTERNETTEN, hoe zouden je ouders dan REAGEREN
 - o dat zouden ze goed vinden
 - o dan zouden ze ingrijpen

De frequentie van de communicatie over internetgebruik

- Praat je wel eens met je ouders over wat je doet op Internet?
- Praat je wel eens met je ouders over hoe lang je Internet?

De kwaliteit van de communicatie over internetgebruik

- Als ik met mijn ouders over internetten of MSN-en praat dan....
 - o Voel ik mij op mijn gemak
 - o Voel ik me serieus genomen

Kwaliteit van de ouder-kindrelatie

- Ook al heeft mijn vader/moeder zijn/haar eigen zorgen, toch ga ik naar hem/haar met mijn problemen
- Ik krijg aandacht van mijn vader/moeder
- Mijn vader/moeder helpt me om mezelf beter te begrijpen